

Érveléstechnika-logika

5. óra

BME Filozófia és Tudománytörténet Tanszék

<http://www.filozofia.bme.hu/>

Tartalom

- Kérdések szerepe, funkciója
- Választípusok
- Kérdések típusai
- Hibás kérdések
  - Túl általános kérdés
  - Agresszív kérdés
  - Komplex kérdés
  - Túl sokat állító kérdés
- Veszélyes kérdések kezelése

A kérdések szerepe

- A vitákban gyakori eszköz
- Meghatározza a válaszadó mozgásterét
  - **a kérdés meghatározás is**
- Az egyik legerősebb érvelési eszköz
- A mellettünk szóló/ a másik ellen szóló legerősebb érvből érdemes indítani
- Nem szabad engedni, hogy figyelmen kívül hagyják a kérdésünket
- **A választ is figyelni kell**

Választípusok

A választ értékelni is kell (a kérdés grammatikájának függvényében)

□ **Egyenes/direkt válasz**

A kért információt tartalmazza

□ **Indirekt**

A kért információ egy részét tartalmazza

□ **Mellébeszélés**

A válasz nem a kért információt tartalmazza

□ Ha nem kapunk választ, fel kell hívnunk erre a figyelmet és újra feltenni a kérdést

Választípusok

- *„Milyen programok lesznek az esküvő napján?”*
- **Egyenes válasz**
Reggel fodrász, kozmetikus, aztán fotózás, majd a házasságkötő teremben boldogító igen, aztán családi vacsora (+ nászéjszaka).
- **Indirekt válasz**
Hát kimondjuk a boldogító igent a házasságkötő teremben.
- **Mellébeszélés**
Nem hiszem el, hogy te is ezt kérdezed! Mégis mi lenne? Majd meglátod a meghívóban, nemsokára elküldjük.

Kérdéstípusok

□ Eldöntendő kérdés

Bevállalja?

→ *Igen./ Nem.*

□ Választó kérdés

Melyik parlamenti párt álláspontja áll önhez a legközelebb x. kérdésben?

→ *válogatás az aktuális parlamenti pártok köréből*

□ Kiegészítendő kérdés

Hol a pénz?

→ *témába vágó helymeghatározások*

Szimmetrikus és aszimmetrikus vita

Kétféle vitaszituáció:

1. Szimmetrikus vita

- Mindkét fél képvisel valamilyen álláspontot. Ezek az álláspontok részben vagy egészben ellentmondanak egymásnak.
- *A szerint megengedhető az abortusz, B szerint tiltani kell az abortuszt.*
- Mindketten állítanak valamit. A racionális vita szabályai szerint mindkettőjüknek érvelniük kell saját álláspontjuk mellett.

Szimmetrikus és aszimmetrikus vita

---

2. Aszimmetrikus vita

- Az egyik fél állít valamit, a másik viszont nem állítja az ellenkezőjét, csak azt, hogy nem tartja elegendőnek vagy elfogadhatónak az állít mellett felhozott érveket.
- *A szerint vannak földönkívüliek. B szerint A nem hozott megfelelő bizonyítékokat amellett, hogy vannak földönkívüliek, bár B nem állítja határozottan azt, hogy nincsenek földönkívüliek.*
- Ilyenkor egy állító és egy szkeptikus vitatkozik. Itt annak kell bizonyítani állítását, aki állít, a másiknak elég kritizálni az előadott érvelést.
- *Ügyész-ügyvéd büntetőperben, opponens és doktorjelölt vitája a doktori dolgozatról, sajtóinterjúk*

Hibás kérdések

- ... a kérdés meghatározás is
- A hibás kérdések nem jól határozzák meg a szóba jöhető válaszok halmazát
- Két csoportra oszthatók:
  - Veszélyes kérdések és
  - Túl általános kérdés

Hibás kérdések

Veszélyes kérdések

- ❑ Hátrányos helyzetbe hozzák a válaszadót
- ❑ Nem engedik megmutatni a saját, valódi álláspontját

Túl általános kérdés

- ❑ Nem jelöli ki pontosan a várt információt
- ❑ Nem csak a szükséges információt célozza meg

A kontextustól függ, mit tekintünk hibás kérdésnek!

Hibás kérdések

„Mi foglalkoztatja mostanában?”

□ Hibás, túl általános kérdés:

- Ha egy korrupciós ügybe keveredett közszereplőtől kérdezik ahelyett, hogy konkrétumokra, szereplőkre, következményekre kérdeznének rá.

□ Nem hibás a kérdés:

- Ha például egy portré interjúban merül fel, és az interjúalany a véleményével is magát jellemezheti.

Veszélyes kérdések

- Agresszív kérdés
- Komplex kérdés
- Túl sokat állító kérdés

Agresszív kérdés

Milyen állat vagy?

Kérdés 7 / 10

Mikor vagy legszívesebben aktív?

5 és 13 óra között

22 és 6 óra között

9 és 17 óra között

Agresszív kérdés

- Túl szűkre szabja az egyenes válasz kereteit
- A kérdés által kijelölt válaszlehetőségek nem engedik meg, hogy a válaszadó a valós álláspontjának megfelelő választ adjon
  - Lehetséges kedvesen is feltenni agresszív kérdést

Agresszív kérdés

Interjú Bereményi Gézával, HVG, 2001.

- *Mázlista. Mint lett később Cseh Tamással, az önnel elsőként filmet készítettő Nemeskürty „tanár úrral”, illetve a darabot rendeztető Schwajda Györggyel, hogy csak néhány kvázi mentorát említsük. Ennyire Fortuna kegyeltje? Vagy az önérvényesítés művésze?*
- *Ugyan. Cseh Tamással szinte végzetszerű volt a találkozásom, Nemeskürty István több, velem egyívású írófélét megkínált a lehetőséggel - én vállaltam. Schwajdának épp nem volt rendezője...*

Agresszív kérdés

Interjú Bereményi Gézával, HVG, 2001.

- Választó kérdés: „*Ennyire Fortuna kegyeltje? Vagy az önérvényesítés művésze?*”
- A sikerességnek számos egyéb oka lehet, pl.: tehetség, akaraterő, maximalizmus, állandó fejlődési igény, kapcsolatok stb.
- Azért agresszív ez a kérdés, mert a riporterek túl szűkre szabták az egyenes válasz kereteit, pozitív válaszlehetőségeket nem ajánlanak fel.

Agresszív kérdés kezelése

□ Egyszerűsítve: *Mázlista vagy az önérvényesítés művésze?*

1. Egyenes válasz.

Mázlista./ Az önérvényesítés művésze./Mindkettő.

2. Kifejti álláspontját (de nem egyenesen a kérdésre válaszol, mellébeszéléssel vádolható)

Én a tehetségnek tulajdonítom stb.

3. Az érveléstechnikailag ajánlott módszer

Agresszív kérdés kezelése

A módszer elemei:

1. Rámutatunk arra, hogy a kérdés hibás
2. Megfogalmazzuk a megfelelő kérdést
3. Megválaszoljuk az általunk átfogalmazott kérdést, kifejtjük az álláspontunkat
4. Jóváhagyást kérünk az újrafogalmazott kérdésre
5. Ha nem hagyja jóvá, indokolja meg az okát

Komplex kérdés

- ❑ Túl sokat kérdez egyszerre
- ❑ Egy kérdezési egységben több kérdés szerepel, de az egészre vár egy választ

- ❑ Nehéz rekonstruálni, mi is a kérdés
- ❑ Elsikkadhatnak fontos kérdések
- ❑ Nem derül ki, mire válaszol a válaszadó
- ❑ Árukapcsolás problematika
- ❑ Esélyt ad a mellébeszélésre

Komplex kérdés

- *Egyetért-e Ön azzal, hogy a gyerekgondozás a szülők közös felelőssége, és ugyanannyi időt kell ezzel eltöltenie az apának és az anyának is?*

- Ez két kérdés:
  1. *Egyetért-e Ön azzal, hogy a gyerekgondozás a szülők közös felelőssége?*
  2. *Egyetért-e Ön azzal, hogy ugyanannyi időt kell a gyerekgondozással eltöltenie az apának és az anyának is?*

- Mit válaszoljunk, ha a kérdés első felével egyetértünk, de a második résszel már nem igazán?

Komplex kérdés kezelése

A módszer elemei:

1. Rámutatunk arra, hogy a kérdés komplex.
2. Megkérjük a kérdezőt, hogy tegye fel külön-külön a kérdéseket.

Túl sokat állító kérdés

- Vö. „Én csak kérdezek.”
- A túl sokat állító kérdés olyan előfeltevéseket tartalmaz, amelyek veszélyesek a válaszadóra, annak álláspontjára nézve.
- A kérdező anélkül teszi fel a kérdését, hogy az előfeltevésekre előzőleg rákérdezett volna.
- Bogarat ültet a fülünkbe.
  - Előfeltevések: Olyan állítások, amelyeknek igaznak kell lenniük, hogy a kérdés egyenesen megválaszolható legyen. Ha valaki egyenesen megválaszol egy kérdést, akkor elfogadja a benne foglalt előfeltevéseket is.

Túl sokat állító kérdés

□ *Hogy van a felesége?*

→ *Jól/Rosszul stb.*

- Előfeltevés: A kérdezettnek van felesége.

(A kérdés, hogy van ő.)

□ *Még mindig veri a feleségét?*

→ *???* (*Igen/Nem.*)

- Előfeltevés:

1. A kérdezettnek van felesége.

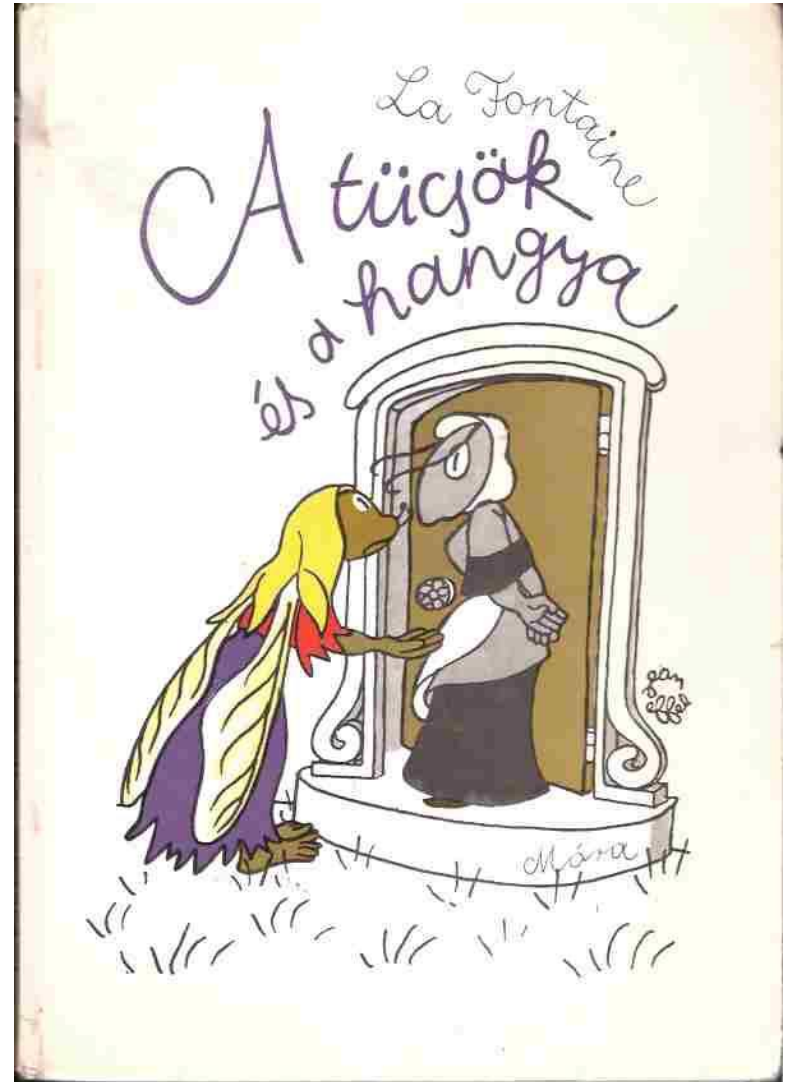
2. Valaha már kezelt emelt rá.

(A kérdés, hogy a jelenben is így tesz-e.)

Túl sokat állító kérdés

Tücsök a hangyának:

- *A szomszédaid tudják, milyen irigy vagy?*

Túl sokat állító kérdés

A szomszédaid tudják, milyen irigy vagy?

Válaszlehetőségek:

1. *Igen/ Nem.*
  - Ha a kérdezett egyenes választ ad a kérdésre, akkor elfogadja az előfeltevések igazságát. (rossz fényt vet rá)
2. *Álljon meg a menet! Te egész nyáron loptad a napot, míg én dolgoztam...*
  - Ha nem ad egyenes választ, mellébeszél. (a mellébeszélés rossz fényt vet(het) rá, „nem zörög a haraszt” effektus)
3. *Ez felháborító, erre a kérdésre nem válaszolok.*
  - Kérdés visszautasítása. „Nem zörög a haraszt” effektus
4. *Nem is vagyok irigy, aki megérdemli, annak szoktam segíteni.*
  - Előfeltevések tagadása. „Nem zörög a haraszt” effektus, bizonyítási kényszer átvállalása, a tagadás, és főleg a cáfolás nehéz folyamat.

A túl sokat állító kérdés kezelése

A szomszédaid tudják, milyen irigy vagy?

Az érveléstechnika által javasolt mód:

1. Rámutatás, utalás a kérdés hibás jellegére
2. A kérdés kimondatlan előfeltevésének explicitté tétele (állító formában)
3. Az előfeltevés bizonyításának kérése

Ez alapján a helyes válasz:

- Te minden alap nélkül állítod, hogy én irigy vagyok. Mire alapozod?*

+1: Hipotetikus kérdés

- *Ha Önt plágiumon kapnák egy szakdolgozata, doktorija kapcsán, lemondana?*
- *Igen/ Nem.*

- Sok egyéb információ, körülmény merülhet fel, ami módosítana a válaszon:
  - Plágium mértéke, jellege, pozícióhoz mért relevanciája stb.
- Később számon kérhető, felróható:
  - *Miért nem tett úgy, ahogyan korábban állást foglalt?*
  - *Lám, nem lehet adni az Ön szavára...*

+1: Hipotetikus kérdés kezelése

---

1. Válaszadás általánosságban, kikötéssel

Alapesetben igen, de sok módosító körülmény merülhet fel, ami változtathat az álláspontomon...

2. További információk kérése

Egy kicsit konkretizáljuk a helyzetet, milyen mértékű plágiumról van szó stb...

3. Elméleti háttér vázolása

Ilyen feltételes kérdésre én nem válaszolok...